

досить обширний. Іранізмами називають будь-які запозичені слова з усіх іранських мов: давніх (авестійської, давньоперської, скіфської) та сучасних (таджицької, перської). Таким чином, можемо говорити про два джерела запозичення: давні та сучасні. Крім того іранські мови діляться ще на дві групи: східні й західні. Цією проблематикою займається іраністика – міждисциплінарна наука, що входить до складу сходознавства. Вона займається вивченням історії й культури іранських народів. В українській мові зустрічаються такі слова з перської мови: *пан, терези, джура та шаровари*. Ці запозичення є давніми. На думку відомого мовознавця Тищенка К.М., існують і прадавні запозичення з перської мови, наприклад, *дбати – дбайливий, кат – катувати* [1]. Ці слова були запозичені в досить давні часи, тому ми спостерігаємо їх не лише в українській, а й у білоруській та польській мовах. Крім того, запозиченими з перської мови є слова *цукор, баштан, магія, шахи, тюльпан, жасмин, хакі, нарцис*.

Таким чином, одним з найважливіших шляхів розвитку словникового складу будь-якої мови, зокрема й української, постають запозичення іношомовної лексики, які виникають під час мовних контактів. Найголовнішим чинником у вивченні мовленнєвих контактів є принцип нерозривності лінгвістичного та соціологічного чинників.

Список використаних джерел:

1. Тищенко К.М. Мовні контакти: свідки формування українців. Київ : Аквілон-плюс, 2006. 416 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-288-6-8>

Стоєцький О. С.

студент першого курсу магістратури

*Навчально-наукового інституту філології та журналістики
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

АБУЛЬ-КАСІМ АШ-ШАББІ: АНАЛІЗ ВИБРАНИХ ТВОРІВ ГЕНІЯ ТУНІСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Абуль-Касім аш-Шаббі (араб. أبو القاسم الشابي) – один з найвидатніших арабських проетів ХХ століття. Вважається класиком сучасної туніської літератури. Багато науковців відносять митця до перших романтиків сучасної арабської поезії.

Поет народився 24 лютого 1909 р. в селищі Шаббійя, поблизу міста Таузар у родині місцевого судді. Навчався у відомому туніському духовному училищі Зейтуна. У 1930 р. закінчив Туніську школу права.

Вірші Абуль-Касім аш-Шаббі почали друкувати коли йому було 17 років. Його перу належать два останні куплети гімну Тунісу «Захисники Вітчизни», а також твори: «До тиранів світу», «Спогади», «Пісні життя» та інші. Загалом Абуль-Касім аш-Шаббі написав 132 твори. Єгипетський літературний критик Шавкі Даїф назвав юного митця одним з найкращих поетів новітнього періоду. Тематика віршів досить різна, адже присутні теми змалювання опису природи, боротьби за незалежність, філософські роздуми, любовна лірика. Необхідно зазначити, що творчість Абуль-Касіма аш-Шаббі мала значний вплив під час «Арабської весни» у країнах Південної Африки.

В Україні творчий доробок Абуль-Касіма аш-Шаббі досліджував та перекладав відомий український сходознавець С.В. Рибалкін [1]. Варто також зазначити, що вперше українською мовою твори Абуль-Касіма аш-Шаббі були опубліковані у брошурі за сприяння ГО «Українська Ініціатива». У 2020 р. вийшла друком книга «Чарівний Туніс» [2], у якій окремі розділи присвячені туніській літературі та Абуль-Касіму аш-Шаббі.

Даною науковою розвідкою ми ставимо за мету поглибити обізнаність українського суспільства з творчістю Абуль-Касіма аш-Шаббі на прикладі аналізу та авторського перекладу вибраних творів. Також ми визначаємо стиль вірша «До тиранів світу» та даємо йому характеристику.

Варто окремо зупинитися на аналізі кількох творів митця. Вірш «До тиранів світу» або *ألا أيها الظالم العالم* був написаний Абуль-Касімом аш-Шаббі під час окупації Тунісу Францією. Автор адресує вірш всім тиранам світу та попереджає їх про неминучий кінець. За своїм стилем вірш можна віднести до *الشعر العمودي*, що в перекладі означає «Вертикальний вірш». Це давній стиль написання віршів в арабській поезії. У сучасну епоху форма цього вірша збалансована, проте не дотримується системи рим. Особливістю цього стилю є те, що ділиться кожен бейт (двовірш). Першу частину якого прийнято називати *صدر البيت* «початком бейту», а другу *العجز* «слабкою частиною». Традиційно такий вірш читається: бейт праворуч, потім бейт ліворуч.

حبيبُ الظلام، عدو الحياة
وكفك مخضوبة من دماء
وتبذرُ شوك الأسي في رباه

ألا أيها الظالم المستبدُّ
سخرتْ بآفات شعبٍ ضعيفِ
وسرتْ نُسوة سحرِ الوجودِ

وصحورُ الفضاء، وضوءُ الصباح
وقصفُ الرعود، وعصفُ الرياح
ومن يبذر الشوك يجن الجراح

رؤيتك! لا يخذعك الربيعُ
ففي الأفقِ الرحب هولُ الظلام
حذار! فتحت الرمادُ اللهبُ

رؤوسَ الورى، وزهورَ الأملِ
وأثرينتهِ الدمع، حتى تملِ
ويأكلُ العاصفُ المشتعلِ

تأمل! هنالك.. أتى حصدت
ورويت بالدم قلبَ الترابِ
سيجرُكُ السيلُ، سيلُ الدماءِ

Гей ви, деспоти й тирани,
Улюбленці мороку й вороги життя,
Знущаетесь над немічним народом,
Ваші руки в крові,
Ви хочете забрати радощі життя,
Ви сієте лише горе у доброті

Заждіть! Нехай вас не тішать
Весна, ясне небо та вранішнє світло,
Он на обрії купчаться темні хмари,
Грім гримить та бушує вітер,
Стережіться! З'явиться вогонь та попіл,
Хто сіє горе, той пожинає біль

Задумайтесь! Ось-Ось прийде розплата,
За покладені голови та квіти надії,
За залиту кров'ю землю,
За проліті на ній сльози,
Пролита кров знесе вас,
І палаюча буря поглине вас.

Гімн Тунісу був написаний у 1987 р. Мустафою Садіком Аль-Рафаї. Пізніше до гімну були додані чотири рядки Абуль-Касіма аш-Шаббі. Також гімн має назву «Захисники Вітчизни» (حماة الحمى). Музику до нього написав відомий єгипетський музикант Мухаммад Абд-аль-Вахаб. Загалом зміст відповідає назві, адже йдеться про сміливих захисників незалежності країни, їх відвагу та готовність до самопожертви. Наведемо приклад та авторський переклад чотирьох рядків, які написав Абуль-Касім аш-Шаббі.

إِذَا الشَّعْبُ يَوْمًا أَرَادَ الْحَيَاةَ فَلَا بُدَّ أَنْ يَسْتَجِيبَ الْقَدْرُ
وَلَا بُدَّ لِلَّيْلِ أَنْ يَنْجَلِيَ وَلَا بُدَّ لِلْقَيْدِ أَنْ يَنْكَسِرَ
حُمَاةَ الْحِمَى يَا حُمَاةَ الْحِمَى هَلُمُّوا هَلُمُّوا لِمَجْدِ الزَّمَانِ
لَقَدْ صَرَخَتْ فِي عُرُوقِنَا الدِّمَا تَمُوتُ تَمُوتُ وَيَحْتِيا الْوَطَنُ

Одного дня народ відчує жагу до життя,
Доля має відповісти!
Темрява розвіється,
Кайдани порвуться,
Гей, захисники Вітчизни, виходьте для часу слави!
Вже кров кипить у жилах,
Помремо та Батьківщина житиме!

Отже, ми розглянули вибрані твори відомого туніського поета Абуль-Касіма аш-Шаббі, запропонували їх авторський переклад з аналізом. Поетичний доробок Абуль-Касіма аш-Шаббі потребує подальших поглиблених досліджень в українському сходознавстві та популяризації серед українського суспільства. Автор висловлює подяку к. пед. н. М.А. Яссіну за надані рекомендації при підготовці наукової розвідки.

Список використаних джерел:

1. Рибалкін С. В. Туніська поезія ХХ–ХХІ ст. у дзеркалі світової літературної критики. *Східний світ*. 2015. № 2. С. 102–109.
2. Косенко Ю. А., Тимчишин О. В. Чарівний Туніс. Серія Український погляд на світ. Київ, 2020. 128 с.
3. Юшманов А. С. Большой арабско-русский и русско-арабский словарь. Москва : Дом Славянской книги, 2011. 960 с.